

CENTENARIS DE LA RAMC

NATALICIS D'ACADÈMICS MÉS QUE CENTENARIS

GUERRERO i SALA, Lluís

Acadèmic Numerari

INTRODUCCIÓ

Els 252 anys d'existència de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya constitueixen un llarg període en què més de 400 acadèmics numeraris i altres de diversa condició han dotat d'activitat la institució troncal de la sanitat catalana.

L'Acadèmia, en moments diversos de la seva història, ha posat de relleu episodis del passat i sobretot, els mèrits dels seus membres. Això ho han fet els historiadors propis, cronistes, secretaris generals i altres acadèmics.

Des que es van instituir les sessions necrològiques la corporació s'ha fet ressò de les seves baixes. Altres moments s'han reservat per elogiar les figures de personatges, generalment en ocasió dels centenaris de naixement o de defunció; excepcionalment s'han destacat efemèrides bicentenàries o de períodes més llargs. Les sessions dedicades als centenaris es van iniciar el 2016 i van seguir fins el 2019, quedant interrompudes per la pandèmia de la covid-19.

Els natalicis poden posar de relleu inicis de trajectòries brillants que es tanquen amb les necrològiques. Les dificultats que comporta l'intent de no oblidar ningú, fan que sigui millor centrar-nos en els acadèmics numeraris, antany socis residents, entre altres denominacions. D'alguns dels més antics se'n desconeix la data de naixement.

Els treballs de recerca històrica amb documentació primària són fruit de ben pocs autors: Jacint Corbella, Josep Sèculi i Josep Maria Calbet han publicat els perfils biogràfics de tots els acadèmics numeraris ingressats a l'Acadèmia entre el 1770 i el 2013. Les aportacions complementàries d'altres autors han estat ocasionals i centrades en algun

personatge concret. Per tant, pel que fa referència als acadèmics antics, els mèrits són d'aquests historiadors i tot seguit presentem els que corresponen a la sessió d'enguany, amb alguns canvis de redactat més ajustats a la finalitat pretesa.

Abans de fer-ho cal dedicar un record a l'insigne Louis Pasteur, nascut fa 200 anys, en reconeixement del qual l'Acadèmia l'any 1886 va crear el premi als grans descobriments científics; també cal esmentar qui fou acadèmic d'Honor David Cardús i Pascual, en el centenari del seu naixement.

JOSEP SOLER I COSP

Neix a la Pobla de Lillet (el Berguedà), el 19 d'octubre de 1772, ara ha fet 250 anys. Era fill del cirurgià Josep Soler i germà del cirurgià Ermengol Soler i Cosp, també de la Pobla de Lillet. Cursa els primers estudis a Puigcerdà, que segueix després a la Universitat de Cervera, on obté el títol de batxiller en Filosofia el 1791. El mateix any inicia la seva formació al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, en aquest edifici, i el 1792 ingressa com a prenent de Cirurgia o col·legial intern a l'hospital militar de Barcelona, amb sales a l'Hospital de la Santa Creu. La seva educació com a cirurgià de l'Exèrcit el duen, entre 1793 i 1795, a tenir una actuació destacada en l'assistència dels més de dos mil militars ingressats a Barcelona a causa de la Guerra Gran. El 1797 és cirurgià de batalló i el 1798 obté el grau de llicenciat en Cirurgia Mèdica. El 1799 assoleix la graduació de cirurgià major. Obté el doctorat l'any 1802. Tot seguit, mentre és cirurgià de l'hospital militar provisional d'Artà, cursa estudis de Medicina a Palma de Mallorca.

L'any 1804 oposita i guanya la càtedra de Dissecció Anatòmica del Reial Col·legi de Cirurgia de Bur-

gos, on exerceix la docència fins a l'any 1807, quan per raons de salut es trasllada a Cervera. Durant la Guerra del Francès es troba primer a Manresa i després a Figueres, combatent contra els ocupants.

El 1815 aconsegueix la reincorporació al Reial Col·legi de Cirurgia de Burgos, però no la formalitza i esdevé catedràtic supernumerari d'Anatomia del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, aleshores vacant. Personatge ben capaç, arriba a ser professor d'Anatomia, de Cirurgia i de Medicina legal. L'any 1825, rehabilitat políticament, substitueix durant uns mesos al prestigiós catedràtic Antoni de San Germán i Tort. Més dedicat a l'ensenyament que a l'exercici professional, és autor d'alguns treballs mèdics escrits entre el 1819 i 1833 que no s'han pogut localitzar.

L'any 1831 ingressa a la nostra Acadèmia sense pronunciar la memòria d'ingrés perquè encara no era preceptiva. És un defensor de la unificació dels estudis de medicina i cirurgia i sobre aquest tema elabora informes a l'Administració. Aquesta desitjada unificació no arribarà fins després del seu traspàs. L'any 1838 ha de fer l'oració inaugural de curs, però se suspèn per malaltia.

Mor a Barcelona el 12 de novembre de 1841.

RAFAEL BENET PETIT

Neix a Sant Feliu del Racó, a Castellar del Vallès, el 23 de febrer de 1822, fa 200 anys. Es llicencia en Medicina el 1847, a la vella Facultat, ubicada en aquest casalici, amb la tesina "*Descripción del globo del ojo*". Intervé en els primers assaigs sobre l'anestèsia fets a Barcelona. El 1848 és professor agregat interí de la Facultat de Medicina.

Ingressa en aquesta Acadèmia, aleshores anomenada de Medicina i Cirurgia, el 24 d'abril de 1849, amb la lectura de la memòria d'ingrés titulada "*La prostitución en sus relaciones con la Sociedad y la higiene pública*". L'any 1850 és secretari de l'Acadèmia, càrrec del qual dimiteix de seguida per anar a viure a Terrassa, on és subdelegat de Medicina i hi exerceix durant 34 anys.

Es doctora l'any 1856 amb la tesi "*Consideraciones sobre el momento higiénico de las sociedades*

modernas". La seva producció escrita és escassa, ja que es tracta d'un metge més assistencial que no preocupat per aspectes més acadèmics. Així i tot escriu un treball sobre l'epidèmia de verola de 1854-1855 a Sabadell.

Mor a Terrassa el 30 de març de 1881.

PERE ROQUÈ I PAGANÍ

Neix a Barcelona el 4 de març de 1822, fa 200 anys. És batxiller en Filosofia el 1838 i en Medicina el 1843; es llicencia en Ciències Físiques el 1871. Posteriorment en doctora en Ciències Físiques i en Medicina i Cirurgia. Obté la càtedra de Química de l'Escola Industrial de Barcelona, de l'Institut de Segon Ensenyament i també la de la Facultat de Farmàcia.

El 1851 ingressa com a acadèmic numerari de la nostra Acadèmia de Medicina i Cirurgia, i llegeix el discurs o memòria d'ingrés "*Memoria sobre la intoxicación arsenical y medios para reconocerla*". L'any 1863 pronuncia el treball inaugural de curs sobre "*La verdad es la vida y la salud del hombre*".

Entre 1847 i 1868 publica diversos articles; algun de química industrial i la gran majoria sobre les anàlisis de les aigües de consum de les demarcacions de Barcelona, Girona i Tarragona, i d'algunes mineromedicinals.

La seva trajectòria i aportació a l'Acadèmia no es corresponen tant a la que podríem esperar d'un metge sinó al que seran poc després les contribucions dels acadèmics numeraris afins.

Mor a Barcelona el 6 de març de 1880, tot i que aquesta data ha estat motiu de debat.

JOSEP PRESTA I CORBERA

Se sap que neix l'any 1822, fa 200 anys, però se'n desconeix la data exacta i el lloc. És veterinari de primera classe, format a Madrid. L'any 1855 és fundador i tresorer de l'Acadèmia Médico Veterinària Barcelonesa. El 1856 és inspector de carns de l'Ajuntament de Barcelona. El 1869 neix el seu fill Àlvar Presta i Torns, que serà un metge destacat. El 1871 l'Ajuntament el nomena director de la Granja Experimental de Barcelona, on imparteix docència.

És col·laborador de diverses revistes agrícoles on escriuen els veterinaris de l'època, abans que l'any 1900 aparegui la primera revista de Veterinària.

Mentrestant, a la nostra Acadèmia els Estatuts de 1874 creen la Secció setena, de Veterinària, per a la qual el ple de 21 de juny de 1875 elegeix dos veterinaris: Jacint Míguez i Josep Presta. Només el segon formalitza l'ingrés dos anys després amb la lectura del discurs d'ingrés (aleshores nomenat exercici de provisió) titulat *"Íntimas relaciones entre la medicina humana y la medicina veterinària"*. És el primer veterinari de l'Acadèmia. En un principi forma part de la Comissió Primera, d'Epidèmies, Contagis, Epizooties i Efemèrides epidèmiques. El 1878 té un paper destacat en l'oposició de l'Acadèmia a la construcció, per part de l'Ajuntament, d'un nou escorxador als baixos del dipòsit d'aigua de la cascada del Parc, per ser un greu risc per la salut pública. Intervé amb l'Acadèmia en epidèmies i brots de còlera, tifus, paludisme, brucel·losi, ràbia i altres; també en els debats sobre els orígens humà i boví de la vacuna de la verola. El 1879 fa que la secció sisena de l'Acadèmia convoqui un premi sobre la prevenció de la verola animal.

L'any 1886 elabora amb l'Acadèmia un informe per a l'Ajuntament sobre el consum de la carn de cavall, al qual en seguirà un altre sobre de la llet de burra. El 1887 desapareixen les seccions 6 i 7 s'incorpora la primera, d'Anatomia i Fisiologia normals i patològiques.

Mor el mes de gener de 1888. Segons el Dr. Robert, que havia respost el seu discurs d'ingrés, va ser un home senzill, molt modest, d'intel·ligència clara i gran coneixedor pràctic de la Veterinària.

JOAN MAGAZ I JAIME

Neix a Calatayud el 31 de desembre de 1822, fa ara 200 anys. Estudia Medicina a Valladolid, on es llicencia l'any 1842 i es doctora el 1843. L'any 1848, guanya per oposició la càtedra de Física i Química Mèdiques de la Universitat de Santiago i el 1850, la de Medicina legal i Toxicologia. L'any 1851 és catedràtic de Física i Química mèdiques a Barcelona, i

el 1859 passa a ser-ho de Fisiologia a la ciutat comtal i el 1874, a Madrid, fins el 1892.

El 1850 és membre numerari de l'Acadèmia. Personatge socialment compromès i especialment implicat en els aspectes de salut pública de l'urbanisme de Barcelona, el 1854 és autor del treball *"Informe acerca del derribo de las murallas"* i el 1855 forma part de la Comissió de l'Eixample de Barcelona amb la qual signa la *"Memoria que la Comisión elegida entre los representantes de las Corporaciones e Institutos de Barcelona, reunida en presencia del Excelentísimo Sr. Gobernador civil de la provincia, ha presentado proponiendo las bases generales que en su concepto deberán adoptarse para el ensanche de esta Ciudad"*. El mateix any forma part de la Junta de Districte de l'Emancipació Mèdica. Fa el discurs inaugural del curs universitari 1855-1856, que li refutarà el també acadèmic Joaquim Cil i Borès, amb qui manté una viva polèmica sobre l'enderroc de les muralles. Magaz és partidari d'abatre-les i Cil de mantenir-les.

Autor d'obres de Toxicologia i diverses d'interès social, la seva obra mèdica més coneguda és *"Tratado elemental de fisiología humana"*, una obra de text en dos volums.

Després de la Revolució del 1868, la Gloriosa, és president de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona del 1869 al 1870 i de nou del 1871 al 1872 i del 1873 al 1874, quan passa a ser Acadèmic Honorari. El 1888 ingressa a l'Acadèmia de Medicina de Madrid amb el discurs *"La medicina científica y racional debe tener por base la verdadera Fisiología"*. Senador per la Universitat de Barcelona, posteriorment rebrà el títol de marquès de Magaz.

Jubilat des del 1894, mor a Madrid el 26 d'octubre de 1902.

FELIP CARDENAL I NAVARRO

Neix a Reus el 9 de febrer de 1872, fa 150 anys. Era nebot de l'acadèmic Salvador Cardenal Fernández. Estudia a Barcelona, és batxiller el 1887 i es llicencia en Medicina en aquest edifici el 1895. També cursa part del programa de la carrera de Ciències.

L'any 1915 és metge del Balneari de Santa Coloma de Farners, on exerceix les cures de balneoteràpia.

El 4 de juny de 1916 ingressa a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, aleshores ubicada al carrer dels Banys Nous, amb la lectura del discurs "*El criterio actual de las aguas mínero-medicinales y algunas consideraciones higiénicas que del mismo se desprenden*". L'any 1928 llegeix el treball inaugural de curs, que titula "*El ejercicio de la medicina*".

El 27 de febrer de 1935 és elegit vicepresident de la junta presidida per Jaume Peyrí; quan arran de la Guerra Civil Espanyola aquest s'exilia a Itàlia, el Dr. Cardenal, auxiliat pel vicesecretari Dr. Lluís Suñé Medan, manté el funcionament de mínims de l'Acadèmia, que en aquest període de letargia imposada emet alguns dictàmens de medicina del treball. Aquesta situació es manté fins el 13 de desembre de 1946, quan Frederic Corominas i Pedemonte el succeeix en la vicepresidència.

Mor a Barcelona l'1 de novembre de 1954.

CARLES CALLEJA BORJA-TARRIUS

Neix a Madrid el 15 de maig de 1872, enguany fa 150 anys. Fa tots els estudis a la capital de l'Estat, es llicencia en Medicina i Cirurgia el 1894 amb premi extraordinari i seguidament també aconsegueix el premi extraordinari de doctorat, l'any 1896, amb la tesi "*Histogénesis de los centros nerviosos*". El mateix any, pocs mesos després, obté la càtedra d'Histologia i Anatomia Patològica que havia deixat Gil Saltor, successor de la càtedra de Santiago Ramón y Cajal. És catedràtic amb 24 anys i, segons sembla, en aquesta carrera fulgurant ajuden als mèrits propis el fet de ser nebot de Julián Calleja, l'influent catedràtic d'Anatomia de la Facultat de Medicina de Madrid.

Primerament, exerceix la docència a l'antiga Facultat de Medicina de Barcelona, aleshores ubicada en aquest edifici; poc després, el 1906, es

traslladarà amb tota l'estructura docent a la del carrer de Casanova. Mentre, l'any 1899 ingressa com a acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona i llegeix el discurs d'ingrés "*Importancia del núcleo en la vida celular*". Participa en la vida acadèmica i té el càrrec de bibliotecari-arxiver del 1901 al 1904. L'any 1910 pronuncia el treball inaugural de curs que du com a títol "*Anatomía patológica de la célula nerviosa*".

Des del 1902 és secretari interí de la Universitat de Barcelona i titular, durant uns anys, a partir del 1912. Entre el 1913 i 1916 es llicencia en Ciències, a la secció de Naturals, i és professor de la Facultat de Ciències. El 1919 és vocal de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic. En aquest hospital dirigeix el Servei d'Anatomia Patològica i es dedica sobretot a les autòpsies.

Personatge malaltís, publica alguns articles en diverses revistes, monografies, edita el "*Manual de Histología e Histoquímica*" amb Diego Ferrer i també és traductor d'alguna obra científica.

Mor a Barcelona el 12 de març de 1923, als cinquanta anys d'edat.

GABRIEL ESTAPÉ I PAGÈS

Neix a Barcelona el 22 de novembre de 1872, ara fa 150 anys. Cursa els primers estudis a la capital i Medicina en aquest edifici; es llicencia en Medicina i Cirurgia el 1897 i el mateix any es doctora amb la tesi "*Etiología y patogenia de la hemorragia cerebral*".

L'any 1902 és metge, per oposició, de l'Hospital de la Santa Creu i el 1921 és el cap del Servei d'Urologia.

El 22 de gener de 1922 ingressa a l'Acadèmia amb la lectura del discurs titulat "*Tratamiento quirúrgico del mal de Pott, por osteosíntesis vertebral*".

Col·laborador d'algunes revistes mèdiques, els anys 1908 i 1910 publica també treballs en català.

Mor al Masnou el 3 de febrer de 1924.

REFERÈNCIES

1. Corbell i Corbella, J.; Sèculi i Brillas, J. *Nomina Academicorum 1770-1995*. Barcelona: PPU. Publicacions del Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona. 1995. 113 p.
2. Corbell i Corbella, J.; Sèculi i Brillas, J. (*in memoriam*). *Nomina Graphica Academicorum. 1770-2013*. A *Gimbernat* (Barcelona), 2013; 59: 13-126.
3. Calbet i Camarasa, J.M., Corbella i Corbella, J. *Diccionari Biogràfic de Metges Catalans*. 1a. ed. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajoana – Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, 1981-1983. 3 v. 772 p.
4. Montserrat i Figueras, S.; Carreras i Roca, M. *Historia de la Real Academia de Medicina de Barcelona*. Barcelona: Imprenta Socitra. 1954. 151 p.
5. Lòpez Gómez J.M. Documentos para el estudio de los profesores catalanes del Real Colegio de Cirugía de Burgos (1799 – 1824). A *Gimbernat* (Barcelona), 1989; 12: 201-214.
6. Corbella i Corbella, J. *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona 1843-1985*. 1a. ed. Barcelona: Fundació Uriach 1838. 1996. 386 p.
7. Corbella i Corbella, J. *Història de la Medicina Catalana*. Barcelona: Edicions DAU-Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. vol. 1, 2016. 622 p.; Vol. 2, 2017. 559 p.
8. Sanz Egaña, C. *Historia de la Veterinaria española*. Madrid: Espasa – Calpe. 1941. 493 p.
9. Sèculi i Brillas, J. Aportació a la coneixença del Dr. Josep Presta i Corbera, primer veterinari a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. A *Gimbernat* (Barcelona), 9: 323-331.
10. Llupià i Más, J. *Un món, una salut*. Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (Discurs d'ingrés). 2018. 42 p.
11. Guerrero i Sala, L. *La Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. 250 anys (1770-2020)*. Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Publicacions del Seminari d'Història de la Medicina – 1. 113 p.
12. Bombí i Latorre, J.A.; Bruguer i Cortada, M., Corbella i Corbella, J. . *Història breu de l'Anatomia Patològica a Catalunya*. Barcelona: Societat Catalana d'Anatomia Patològica – Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. 2020. 103 p.